
Het succes van de euthanasieconsulent

Een reactie vanuit de praktijk op Marjolein Rikmenspoel

Martie Ottens

IN HET VERKENNENDE ARTIKEL over de euthanasieconsulent van Marjolein Rikmenspoel (TGV 76, 2014) wordt de functie van de euthanasieconsulent nader bekeken. In de afgelopen maanden heb ik verschillende reacties van geestelijk verzorgers gekregen over het feit dat ze de visie op een combinatie van geestelijk verzorger en euthanasieconsulent delen, maar voor deze functie geen draagvlak krijgen binnen de organisatie. Ook is er in het verleden, mede naar aanleiding van de jaarverslagen van de euthanasieconsulenten, door meniggeen gereageerd met een uiteenzetting over het euthanasiebeleid in andere ziekenhuizen.¹ Vandaar deze aanvullende en corrigerende reactie op eerdere genoemd artikel. Ik doe dat door enerzijds een korte geschiedenis te schetsen, en anderzijds op een aantal specifieke punten in te gaan.

Vóór de vorming van het Albert Schweitzer ziekenhuis gingen de fusiepartners verschillend om met euthanasie in het ziekenhuis. In het ene ziekenhuis was er sprake van 'ja, mits alles zorgvuldig geregeld is'. In het andere ziekenhuis was het nee, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om het wel te doen. In het Drechtstedenziekenhuis was er een euthanasieconsulent in de persoon van Bert

van den Ende, maar even belangrijk was de voorzitter van de commissie Ethiek in het Merwedeziekenhuis. Hij wist draagvlak te creëren voor een euthanasiebeleid bij de andere fusiepartner. Dit draagvlak is belangrijk en daarom is bij de fusie de klankbordgroep in het ASZ geformeerd.

Klankbordgroep

De klankbordgroep zijn de mantelzorgers van de euthanasieconsulenten. De klankbordgroep heeft nog een andere functie. Zij vormt een netwerk binnen de organisatie met belangrijke sleutelfiguren van diverse lagen en van verschillende vakgebieden. De klankbordgroep zorgt voor een draagvlak binnen de medische staf van het ASZ en andere organen binnen het ziekenhuis. De artsengroep is nadrukkelijk vertegenwoordigd en heeft zodoende een stem bij het formuleren van het beleid van euthanasie. Het euthanasieprotocol wordt meegenomen in de evaluatiecyclus van kwaliteitssystemen.

Na de totstandkoming van de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek kregen de euthanasieconsulenten steeds meer erkenning binnen het ASZ. Dit is voor een groot deel te danken aan de samenwerking met de klankbordgroep. Naar

buiten toe werd een terughoudend persbeleid gevoerd, want de toenmalige directieleden stelde zich voorzichtig op om niet te sterk geassocieerd te worden met een euthanasie-imago. In het artikel van Rikmenspoel wordt gesuggereerd dat het succes (erkenning) ook te danken is aan de directeur Pier Eringa. Bij deze opmerking van Rikmenspoel plaats ik een kanttekening. De nu scheidende directeur Pier Eringa heeft verandering gebracht in het feit dat we als euthanasieconsulenten naar buiten mochten treden en publiciteit voor deze functie hebben gegenereerd als best practice.

Rechtspositie euthanasieconsulent

Rikmenspoel spreekt in het artikel over de rechtspositie van de euthanasieconsulent. In noot 8 wordt verwezen naar het artikel van Pans. Daarin wordt gepleit voor het formuleren van normen voor de euthanasieconsulent. Hier wordt echter de scen-arts of de tweede onafhankelijke arts bedoeld, die noodzakelijk is voor een zorgvuldige procedure volgens de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding. In het artikel van Pans wordt niet de euthanasieconsulent van het ASZ bedoeld. Het is lastig om dit argument te gebruiken als een standaard voor de euthanasieconsulent. Het is mijns inziens een vergelijking van appels met peren.

Rechtspositie van de euthanasieconsulent in het ASZ

Er is geen jurisprudentie te vinden over deze functie aangezien deze functie uniek is. Het is in ieder geval niet strafbaar om gesprekken te voeren, inlichtingen te verstrekken en morele steun te geven bij een zelfgekozen levenseinde.

Van strafbaarheid wordt pas gesproken indien er daadwerkelijk gerichte instructies worden gegeven. Dat doet de euthanasieconsulent niet. Deze begeleidt alleen in het (morele) proces tussen de actoren die zijn betrokken bij de euthanasieprocedure. Toch is juridische kennis wel gewenst voor het bijstaan van de euthanasiserende arts in de afwegingen die hij maakt, maar op een andere grond dan Rikmenspoel bepleit.

Euthanasieconsulent en zending

Het spreken over de dood, ook zelfdoding, is spreken over het leven. Dit type gesprekken hoort bij de primaire taken van de geestelijke verzorging. De geestelijke verzorging in het ASZ neemt de patiënt altijd als uitgangspunt. Deze patiëntgerichtheid blijft ook intact wanneer de patiënt een andere mening en levensopvatting heeft dan de euthanasieconsulent/geestelijk verzorger of zijn denominatie. Dus ik vind dat er nog veel gezegd kan worden over de rol die een zendende instantie inneemt waar het gaat om het uitoefenen van de functie geestelijk verzorger.

De directie in het ASZ heeft zich volledig achter de geestelijk verzorgers geschaard toen enige jaren geleden de zending van Bert van den Ende werd ingetrokken. Dit geeft de geestelijk verzorgers in het ASZ de ruimte en de vrijheid om als geestelijk verzorger en euthanasieconsulent te functioneren onafhankelijk van standpunten van de zendende instantie.

Scholing

Het is buitengewoon lastig om een scholing te geven in de specifieke kennis en vaardigheden van een euthanasieconsulent die niet samenvallen met de functie geestelijk verzorger. Ik zou dan ook graag zien dat er een cursus wordt ontwikkeld om ervaring op te doen als euthanasieconsulent. En wellicht zou een werkervaringsplek een mogelijkheid zijn om gebruik te maken van de kennis en kunde van de geestelijk verzorgers die ervaring hebben met de vraagstukken rondom euthanasie en het ondersteunen van betrokkenen.

Martie Ottens is geestelijk verzorger / euthanasieconsulent in het Albert Schweitzer Ziekenhuis te Dordrecht. Voor de rechtspositie is Mw. Karlijn van der Schoot, jurist gezondheidsrecht, geraadpleegd.

Noten

- 1 *Van RK-pastor tot mental coach, over het pionierswerk van Bert van den Ende, geestelijk verzorger en euthanasieconsulent in het Albert Schweitzer ziekenhuis (1992-2014)*, uitgegeven in eigen beheer van de vakgroep geestelijke verzorging. Verkrijgbaar zolang de voorraad strekt.